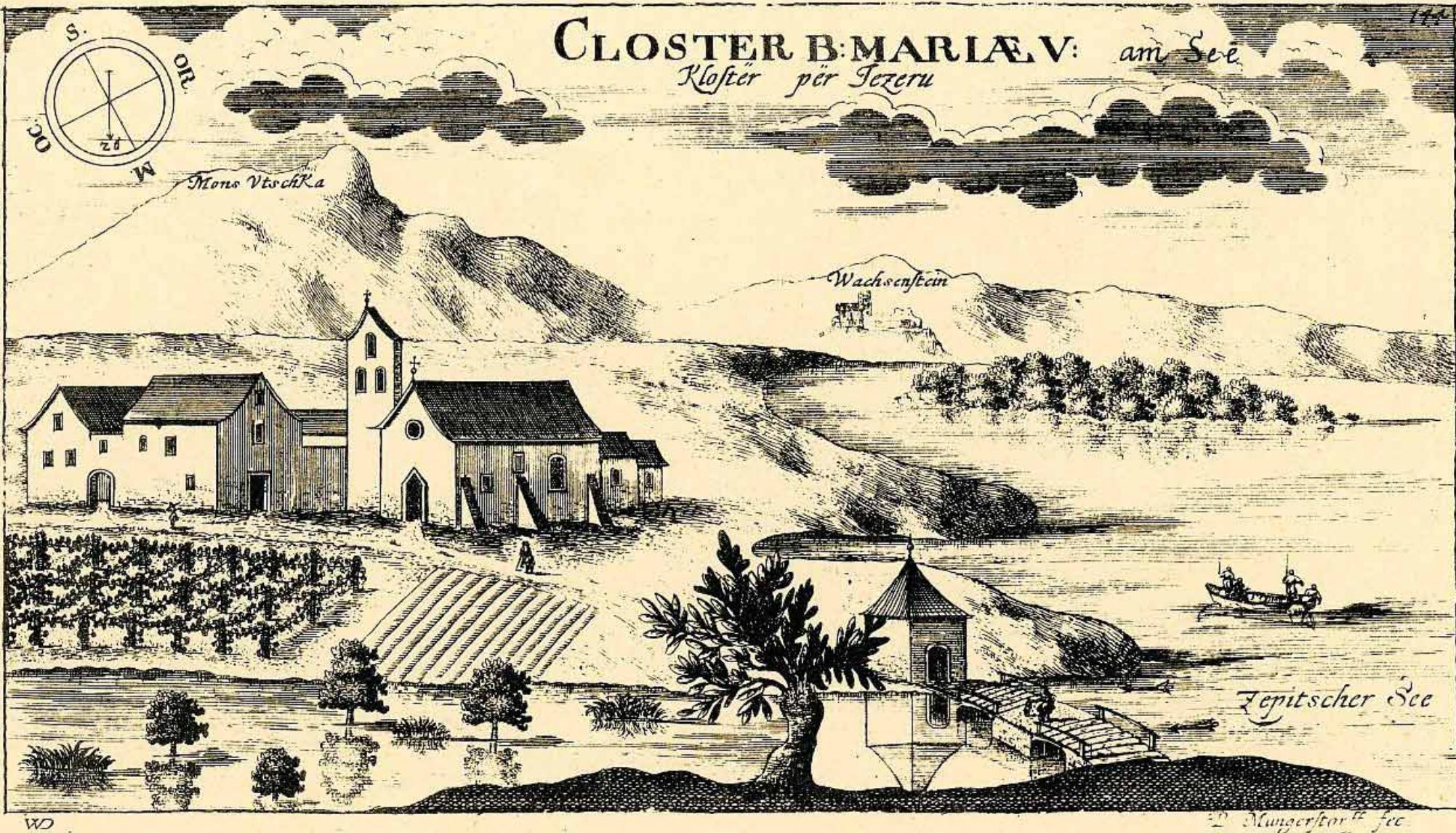

KAŠTEL KOŽLJAK

Grafika Čepića- Kloštar iz Slave vojvodine Kranjske, Valvasor.

Kožljak(Gosilach, Kozlak, Waxenstein, Wachsenstein)

Kožljak se prvi put spominje 17. studenog 1102. među gradovima/kaštelima koje grof Ulrich II. Weimar-Orlamunde i njegova žena Adelheida poklanjaju Akvilejskoj patrijaršiji. U 13. stoljeću grad je u dvostrukom vazalitetu. Naime, 1234. grad je vlasništvo patrijarha, no od njih ga kao vazal uživa Filip de Goflaco (ili de Waehssenstein). Tijekom sljedećih trideset godina Filip se spominje kao vazal goričkih grofova Meinhardta III., Meinhardta IV. i Alberta II. Filipa u Kožljaku naslijeduje njegov sin Karstman, a onda njegov sin Karstman II. prodaje 21. studenog 1297. Heinrichu Pazinskom jedno selo na Kožljačkom (Čepičkom) jezeru. Nasljednici Karstmana II. su Filip zvan 'Macić' i Ulrich, koji se smatraju akvilejskim vazalima. Poseban ugled uživa Filip, koji 1325. kao Kožljački vlastelin sudjeluje u Istarskom razvodu.

Izvor: <https://www.dhk-pula.hr/pristupi-osvrti/detaljnije/izmedu-lava-i-orla-iii>

Istarska županija – Regione Istriana, Srednjovjekovni Kašteli. Osluškujući svjedočke minulih stoljeća:

Povjesna putanja srednjovjekovnih kaštela Istre, voditelj projekta V. Torbica., autor teksta dr. Josip Banić.

U travnju 1323. umire moćni gorički grof Heinrich II. Njegov jedini preživjeli sin i nasljednik, Jochann Heinrich, u to je vrijeme još dijete, pa skrbništvo preuzimaju njegova majka Beatrix von Wittelsbach (Bavarska) i koruški vojvoda Heinrich. Njih dvoje 18. svibnja 1323. imenuju vikarom (namjesnikom) goričkih posjeda vjernog i pouzdanog vazala Huga III. Devinskog. Grofica-udova očito je smatrala da Kožljak, koji su kao feud imali gorički vazali, pripada nasljedstvu njezina sina. Tako u siječnju 1325. grofica Beatrix podjeljuje kao podmirenje duga od 657 maraka Hugu III. Devinskog našu goričku utvrdu Kožljak.

KAŠTEL KOŽLJAK

Kožljački gospodari, ostajući vjerni patrijarhu, 1331. zarobljuju dvojicu mletačkih građana. Stoga mletačka vojska, u kojoj su i knezovi Fridrik III. i njegov sin Bartol VIII. Krčki, krajem ljeta 1331. napada Kožljak. Mletački zapovjednici Marino Venier i Marino Soranzo s premoćnom vojskom mjesecima ne uspijevaju zauzeti grad. Opsada konačno propada u ožujku 1332. kada pred Kožljak dolazi akvilejska 'vojska' od dvadeset konjanika pod patrijarhovim markezom (markgrofom) Francescinom della Torreom. Nije poznato kako, ali grofu Albertu IV. Goričkom kasnije je pošlo za rukom dokopati se željenog grada. Godine 1363. Kožljakom gospodari Filip od Guttenega, koji se naziva dominus de Cosliaco. Nedugo nakon smrti (1374.) grofa Alberta IV., Kožljak kao gorički feud nasljeđuju Habsburgovci, a Filip od Guttenega postaje habsburškim vazalom. Njegov sin Filip (III.) gradi uz Čepićko jezero zavjetnu crkvu Blažene Djevice Marije, koju daje redovnicima pavlinima.

Filipove sinove Hermana i Nikolu Guttenga nasljeđuju Ivan i Juraj Gvothnicar (ne zna se da li Hermanovi ili Nikolini sinovi). Ivan se oženio Annom Schonberg, nasljednicom susjednih posjeda Šumbera i Gologorice. Nakon njegove smrti (+1420.), Anna prodaje Šumber plemiću prepozitu Schulu. Svoj dio Kožljaka Anna prepusti Moysesu bio je oženjen Veronikom od Luega, ali prava na Kožljak na djecu svojih sestara. Tako Castellano i Ivan (Johann) Barbo i Jakov Nicolich dijela kožljačkog posjeda u korist brata Castellana, a pripadala je starom venecijanskom patricijskom Istri, a početkom 16. st. zagospodarila Klanom. Franjo Barbo-Waxenstein. On u Kožljaku pri protestantskom krugu u Urachu oko hrvatskog uspijeva pridobiti glagoljaše Jurja Cvečića i Matije

Uz Franju Barba, suvlasnik Kožljaka je i sin Jakova Nikolicha, Josip, kojega 1574. ubijaju pobunjeni kožljački seljaci. Naposljetku, 1688. obitelj Barbo, koja je 1674. uzdignuta u rang grofova, sa svim svojim istarskim posjedima prodaje i kožljačku gospoštiju knezu Johannu Weikhardu von Auerspergu. On okuplja i ujedinjuje u jedan posjed Kožljak, Paz, Belaj i Čepić, koji naziva Waxenstein, iako kožljački grad ostavlja definitivno napuštenim.

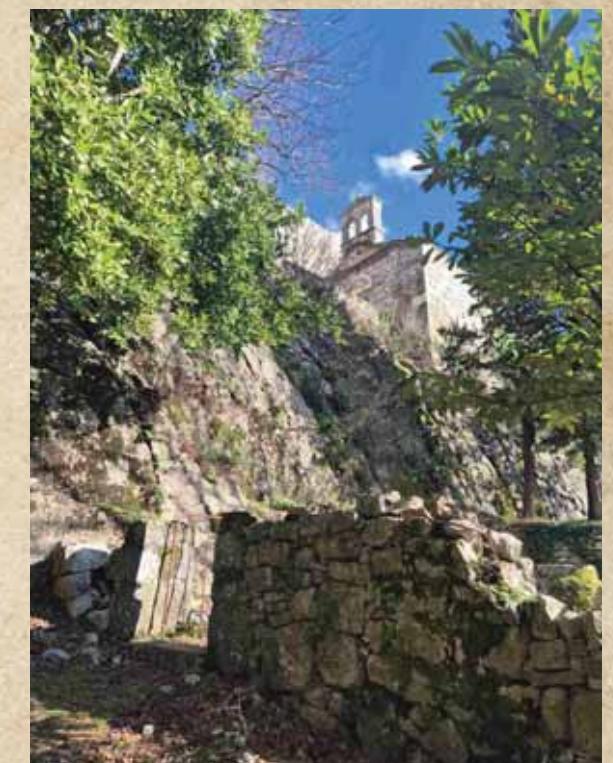
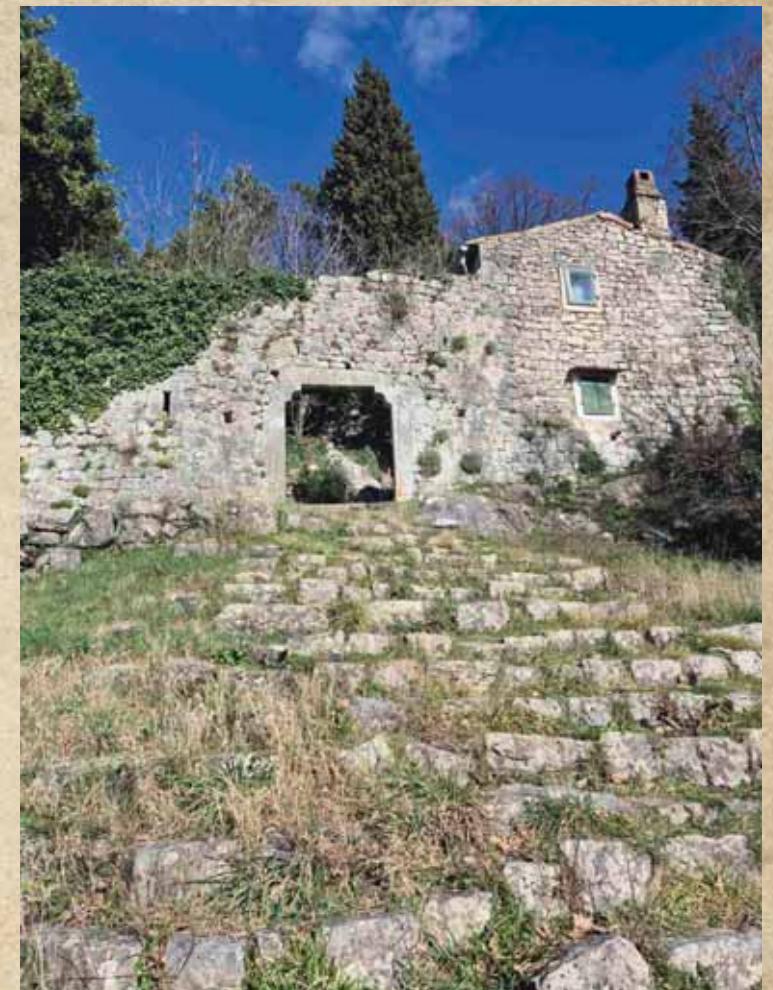
Od gornjeg dijela kaštela preostali su tek dijelovi zidova palasa i dio branič-kule. Crkva sv. Hadrijana danas je ostala bez krova iako je obnovljena je u 19. st.. Jedino se donekle sačuvalo svetište u apsidi. Od cijelog podgrađa sačuvan je tek vanjski bedem s ulaznim vratima i stražarskom kulom uz njih, koja je još uvijek nastanjena.

Izvor: <https://www.dhk-pula.hr/pristupi-osvrti/detaljnije/izmedu-lava-i-orla-iii>
Istarska županija – Regione Istriana, Srednjovjekovni Kašteli. Osluškujući
svjedočke minulih stoljeća:
Povijesna putanja srednjovjekovnih kaštela Istre, voditelj projekta V. Torbica.,
autor teksta dr. Josip Banić.

KAŠTEL KOŽLJAK

Fotografije s terenske nastave

KAŠTEL KRŠAN

Kršan, grafika iz knjige Slava vojvodine Kranjske J. V. Valvasora, 1689. (Izvor: <https://www.ppmi.hr/hr/patrimonio/katalog-predmeta/item/1407/>)

Kršan (Carsach, Carsan, Kerschan)

Prvi se put spominje kao Castrum Carsach, 1274. u mirovnom ugovoru od 14. kolovoza 1274. Sagrađen je na mjestu s kojega se nadziralo raskrižje putova što su vodili od patrijarškog Kožljaka prema biskupskom Pićnu i goričkom Pazinu i od Sv. Martina i Letaja prema starom i Labinu. Krajem 13. ili početkom 14. st. Heinrich III. (Heinzmann, Aycemann, Ancemannus) Pazinski, sin moćnog goričkog ministeriala Meinharda (II.) Pazinskog (de Pisino). započinje obnova Kršana u kojem Heinrich gradi crkvu Sv. Ivana Krstitelja, za koju 8. veljače 1303. dobiva od pulskog biskupa Otona patronatska prava. Jedno vrijeme mlečani gospodare Kršanom do svibnja 1332. godine, a podatci kazuju da 1338. potvrdu za Kršan dobiva Karl Krotendorfer. Kršanom, uz Krotendorfere, nedvojbeno gospodare njihovi rođaci iz kršanske grane Pazinskih (sinovi Heinricha III. 'Aycemanna' Pazinskog). U listopadu 1388. u Beču, Heinrich i Nicholas (Nixo) Kršanski, sin i nećak Karla Krotendorfera, svoju polovicu Kršana (uz odobrenje austrijskog vojvode Albrechta III. Habsburškog, kao lenskog gospodara 132) prepuštaju Hugu VIII. Devinskom, primajući zauzvrat selo Svetvinčenat. Kako rod Devinskih u muškoj liniji izumire smrću Huga IX., 1399., njihovi posjedi, uključujući i polovicu Kršana, prelaze u ruke obitelji Walsee. Tako se konačno u jednom dokumentu iz 1436. Juraj i Antun Kršanski s punim pravom nazivaju fratres dominatores Castri Carsani (braća gospodari grada Kršana). U svibnju 1450. dužd Francesco Foscari udovoljava formi potvrđujući Antunu Kršanskom posjede Kršana i Šumbera. Juraj je umro bez muških potomaka, pa je sve posjede naslijedio Antunov sin Juraj II. Uz to, Juraj II. oženio se Annom, bogatom naslijednicom štajerske plemenitaške obitelji von Waldstein, koja mu je u miraz donijela gospoštiju Weyer.

Izvor: <https://www.dhk-pula.hr/pristupi-osvrti/detaljnije/izmedu-lava-i-orla-iii>

Istarska županija – Regione Istriana, Srednjovjekovni Kašteli. Osluškujući svjedočke minulih stoljeća: Povjesna putanja srednjovjekovnih kaštelova Istre, voditelj projekta V. Torbica., autorteksta dr. Josip Banić.

KAŠTEL KRŠAN

Kako je obitelj von Waldstein s Anninom braćom izumrla po muškoj lozi, Juraj II. je od cara Friedricha III. dobio povlasticu korištenja njihova grba. Tako nastaje kvadrirani grb koji otad koriste Chersaineri: u prvom i četvrtom polju crvenog štita zlatni vrh strelice (stari grb Kršanskih) - u drugom i trećem polju srebrni vrh sulice.

Juraj II. se potkraj života drugi put oženio Elizabetom von Reichenburg, koja po njegovoj smrti (vjerojatno 1464.) preuzima skrbništvo nad njegova dva sina, Ivanom (II.) i Andrijom I. (I.). Za Andrije (I.) rod Chersainera doživljava najveći sjaj. Andrija (I.) umro je Kršanu 16. listopada 1503. i pokopan je u crkvi samostana Blažene Djevice Marije na Jezeru (Čepić).

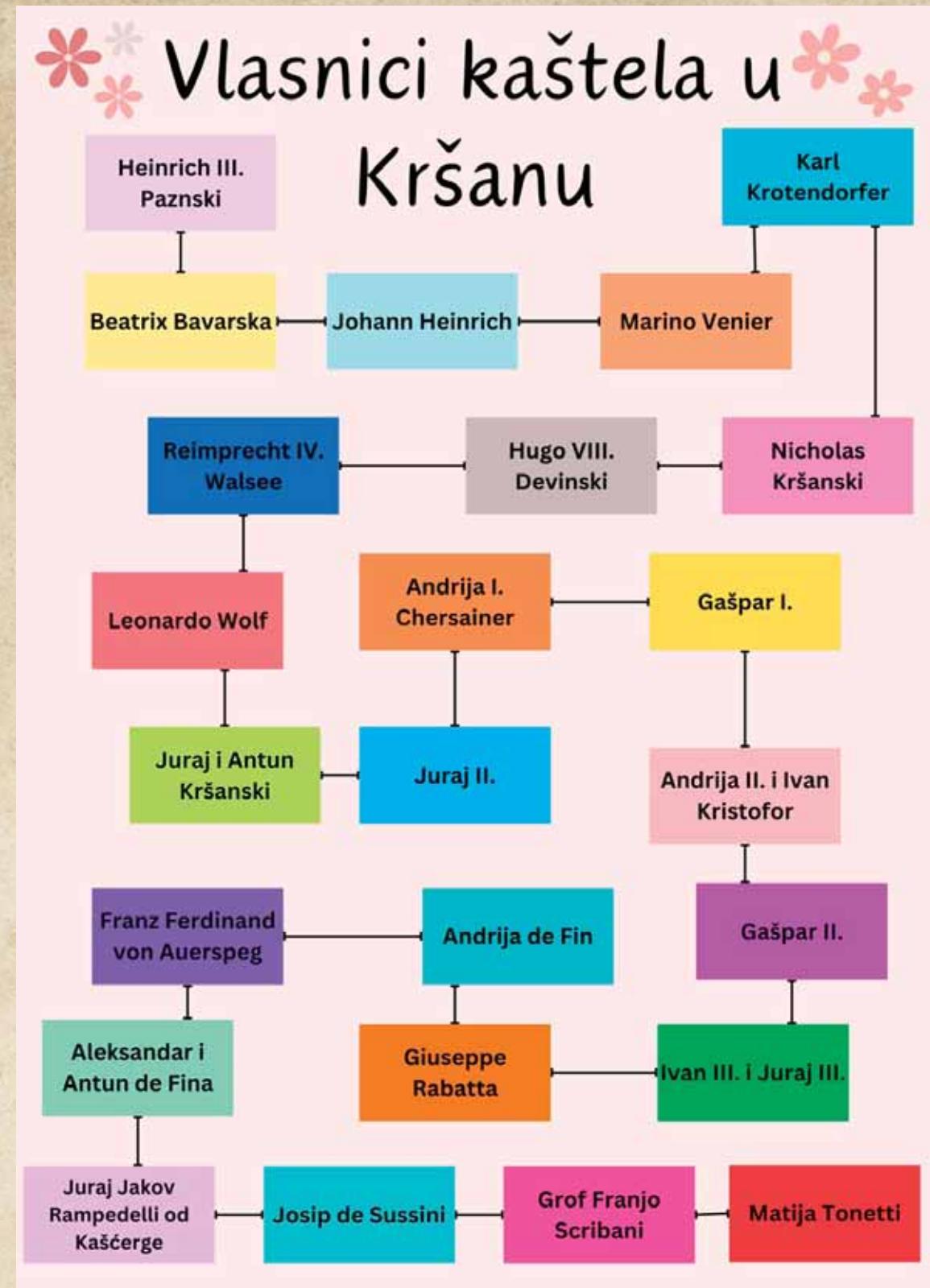
U drugoj polovici 15. stoljeća turska opasnost zaprijetila je Istri i Furlaniji. Gašpar (I.), sin jedinac i nasljednik Andrije (I.) Kršanskog poznat je po svojim borbama i protiv Mlečana i protiv Turaka, a naslijedili su ga sinovi Andrija (II.) i Ivan Kristofor. Andrija (II.) nije imao djece, a kako je mlađi brat Ivan Kristofor umro prije njega, Kršan nasljeđuje malodobni sin Ivana Kristofora Gašpar (II.). Za njegove maloljetnosti posjedima, uz pomoć kožljačkih gospodara Barba i Nicolicha, upravlja stric Andrija.

Gašpara (II.) Kršanskog naslijedila su dva sina: već spomenuti Ivan (III.) i Juraj (III.). U smjeni gospodara samog kaštela, Giuseppe Rabatta komu je Juraj Kršanski još za života povjerio Gašpara, preuzima skrbništvo nad siročetom Jurjev sin jedinac Gašpar (III.).

Eduard Wassermann i Jochann Putscher zalažu Kršan 1637. Andriji de Finu (sinu junačkog branitelja Kršana Francesca) za 12.600 forinti s pridržanim pravom trogodišnjeg otkupa za 14.600 forinti. Car Leopold I. poništava 10. siječnja 1699. kupoprodajni ugovor iz 1666. i uz uvjet povrata plaćenog iznosa, potvrđuje konačno barunu Juliju de Finu vlasništvo nad Kršanom, a njegovi sinovi i nasljednici prodaju nedugo potom Kršan barunima Jurju i Jakovu Rampelli od Kašćerge (Kaiserkelda). Jakov Rampelli umire 1720. bez potomaka, ostavljajući svoj dio Jurjevoj djeci, Antunu, Josipu i Eleonori Andeliki. Kako oba Jurjeva sina umiru još prije punoljetnosti, jedina nasljednica je kći Andelika, koja se 1735. udaje za tršćanskog baruna Giuseppea Benvenuta dell'Argenta donoseći mu u miraz sve posjede. Giuseppe Benvenuto i Eleonora Andelika dell'Argento imali su četiri sina: Ferdinanda, Francesca, Vincenza i Giuseppea.

U kršanskom kaštelu Josip de Sussani u proljeće 1850. među ostavštinom pronalazi prijepis Istarskog razvoda koji je 1546. načinio kanonik Levac Križanić. Naslućujući važnost nalaza, de Sussani ga šalje Ljudevitu Gaju u Zagreb. Po smrti Josipa de Sussanija, Kršan nasljeđuje njegov nećak, riječki plemić grof Franjo Scribani, koji ga prodaje Plominjaninu Matiji Tonettiju.

Danas je u najboljem stanju je romanička branič-kula, građena na živoj stijeni, koja je nekad pokretnim mostičem bila spojena s vanjskim krilom palasa. Osim kule, ostali dijelovi kaštela nagrizao je Zub vremena. Sve je propalo i urušilo se. Ostao je sačuvan okvir gotičkog portala iz 15. stoljeća te bunarsko grlo s uklesanom 1666.godinom.

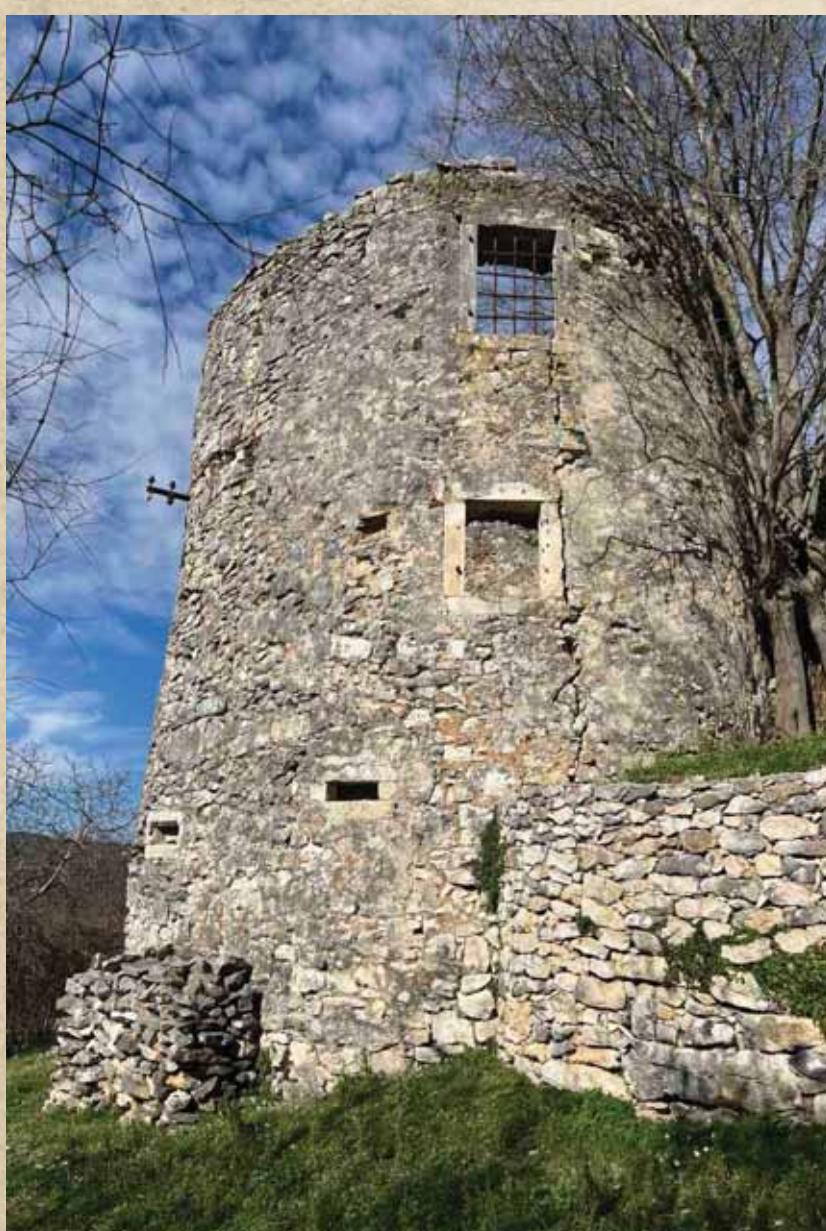

KAŠTEL ŠUMBER

Šumber (Somberg, Schonberg, Schumberg)

Posjed Šumberg godine 1260. od akvilejskog patrijarha dobiva u feud plemićka obitelj koja će se po njemu prozvati Schonberg. Schonberzi se inače ubrajaju među goričke vazale, pa se i ovdje može govoriti o dvojnom vazalitetu. Teodorich de Sumberg kao vazal goričkog grofa Alberta IV., Dietrich von Schonberg 1341. napada i pljačka okolicu mletačkog Motovuna. Tijekom rata između hrvatsko-ugarskog kralja Ludovika I. Anžuvinca i Venecije (1356.-1358.), grof Albert IV. pokušava iskoristiti priliku i akvilejskom patrijarhu oteti Labinštinu. Premda mu nije pošlo za rukom dočepati se samog Labina, uspio je, vjerojatno zahvaljujući dvostrukom vazalitetu obitelji Schonberg i Krottendorfer koje su gospodarile Šumbergom i Kršanom, podvrći te dvije gospoštije svojoj vlasti. Smrću Alberta IV., imanja istarske grane goričkih grofova po nasljednom ugovoru prelaze u posjed kuće Habsburg, pa i Schonberzi postaju njihovi vazali.

Nasljedstvo obitelji Schonberg prelazi na Annu Schonberg udanu za Ivana Guttenega Kožljačkog. Ona, tada već udovica, 1444. prodaje Šumberg Jurju Kerstleinu (Karscheyner), gospodaru Kršana. Dužd Francesco Foscari udovoljava molbi sinu Jurja Kerstleina Antunu potvrđujući mu 1450. Kršan i Šumberg sa svim pravima što su ih Antunovi preci dobili od akvilejskog patrijarha. U ratu između cara Maximilijana i Venecije 1508., Gašpar Karscheyner gubi na jednu godinu Kršan i Šumberg. Gašpar popravlja Kršan, a Šumber 1515. prodaje Herbersteinima Lupoglavskim. Već 1525. Georg, Sigismund i Wilhelm Herberstein zamjenjuju sve svoje istarske posjede (uključujući Šumber) s nadvojvodom Ferdinandom Habsburškim za baruniju Reitberg. Ferdinand Habsburški, postavši hrvatsko-ugarskim kraljem, daje Šumberg senjskom i kliškom kapetanu Petru Kružiću. Poslije junačke pogibije Kružića 1537. u obrani Klisa, nasljeđuje ga njegova kći Margareta, čijom udajom Šumberg dolazi u ruke senjskog plemića Ivana Sinkovića. Ivan Sinković, ml. (+1616.) umire bez muških potomaka pa nasljedstvo preuzimaju njegove kćeri. Za Šumberg je to teško razdoblje, jer je izložen čestim mletačkim napadima. Pod izlikom da njegovi gospodari pomažu uskocima (što je bila istina, jer su mnogi senjski uskoci zaista nalazili utočište na istarskim posjedima Kružića i Sinkovića), 1612. pustoše ga mletački plaćenici. Kad 1614. uskoci napadaju i pljačkaju Plomin, Šumberg je opet izložen mletačkoj odmazdi.

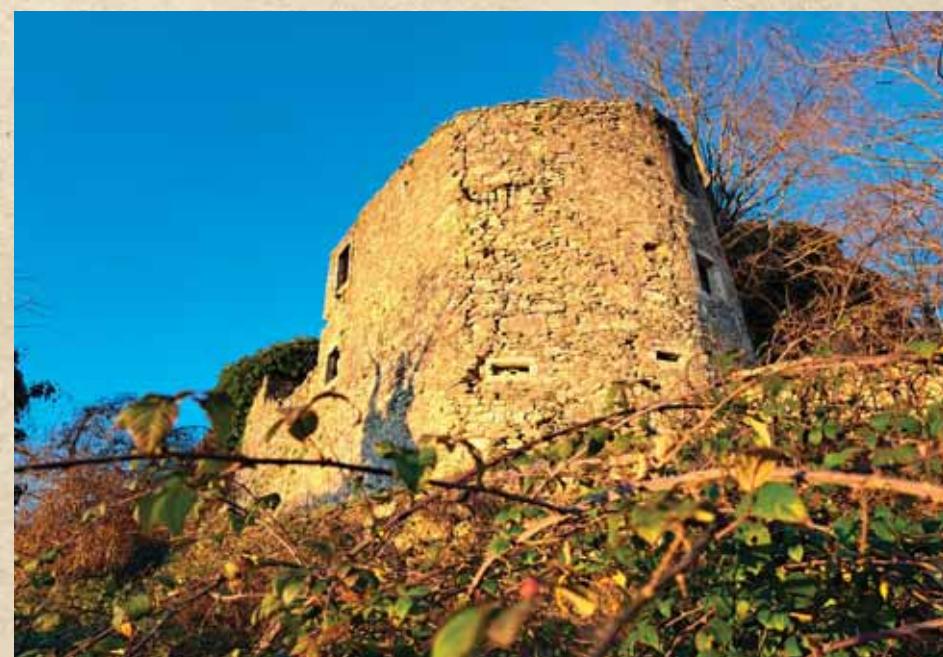
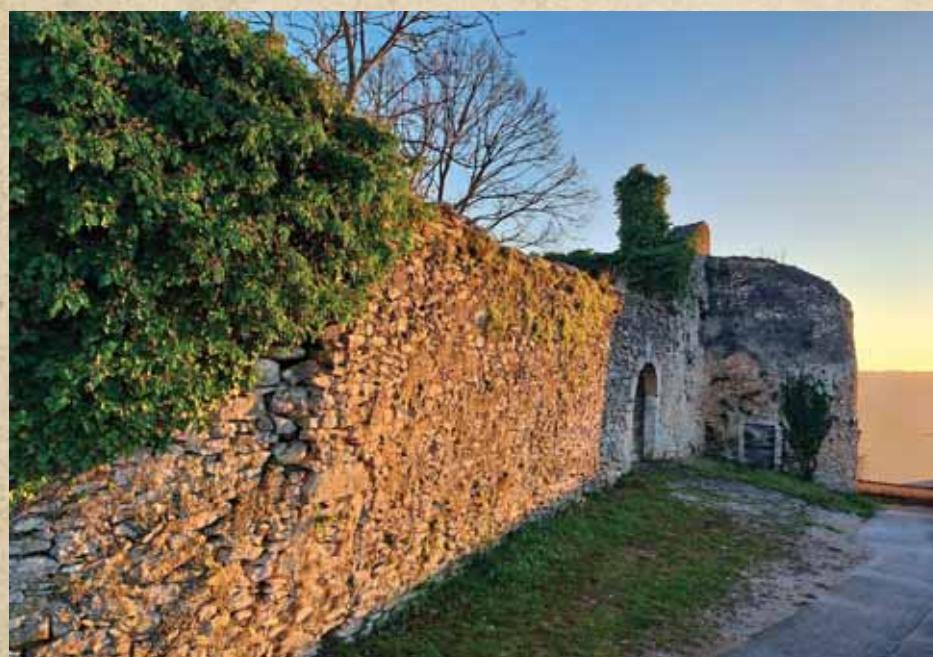
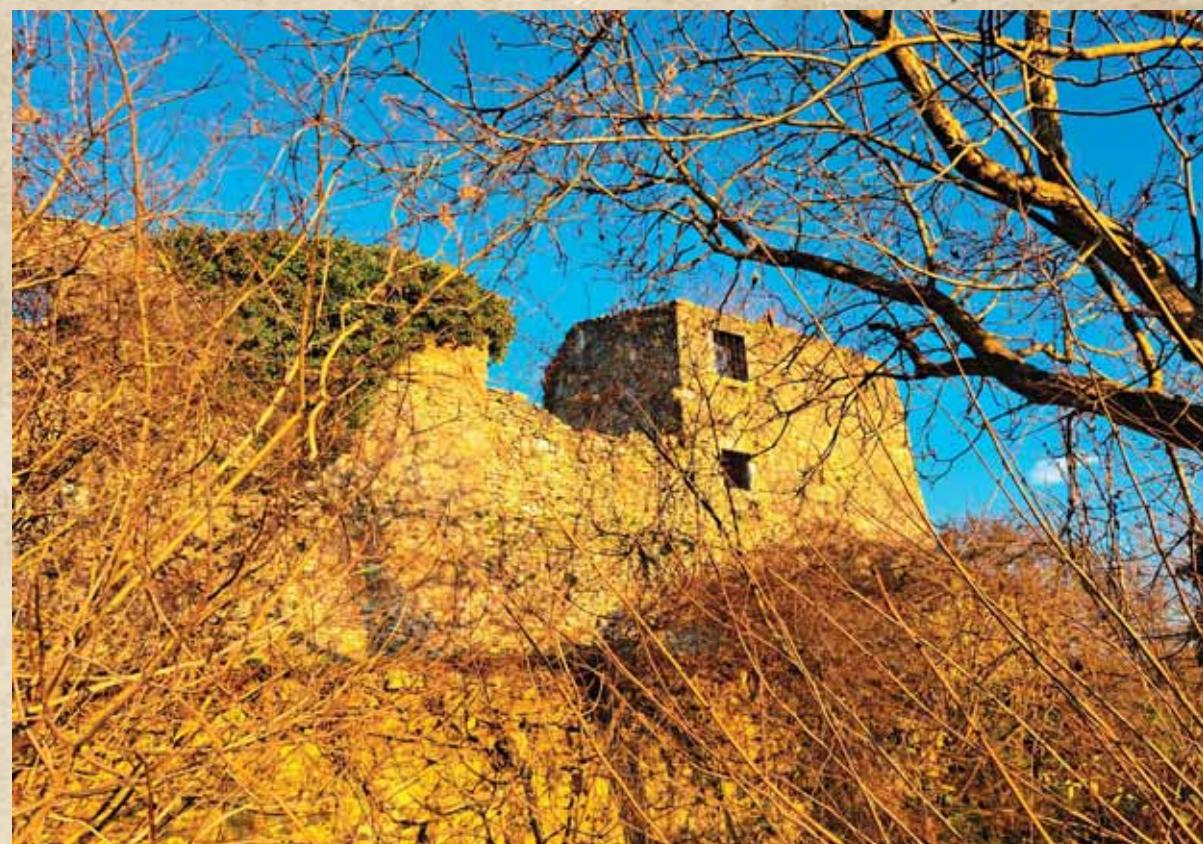
Izvor: <https://www.dhk-pula.hr/pristupi-osvrti/detaljnije/izmedu-lava-i-orla-vi>

Istarska županija – Regione Istriana, Srednjovjekovni Kašteli. Osluškujući svjedočke minulih stoljeća: Povjesna putanja srednjovjekovnih kaštela Istre, voditelj projekta V. Torbica., autorteksta dr. Josip Banić.

KAŠTEL ŠUMBER

Na početku Uskočkog rata, 1616., Šumberg ponovno trpi mletačke napade i pljačku, koji prestaju tek 1617. kad austrijski general (španjolskog podrijetla) Baldassar Marradas y Vicque otima Veneciji veliki dio (uključujući Labin i Plomin) istarskih posjeda. Šumberg 1626. prelazi u vlasništvo kneza Johanna Ulricha von Eggenberga, čiji sin Anton godine 1634. prodaje tršćanskom barunu Pompeu II. Brigidu cijeli posjed vezan za gospoštiju lupoglavsku (tj. uz Lupoglav, Šumberg, Lesičinu i dr.) za 42.000 forinti. Ova obitelj ostaje u posjedu Šumberga do 1848.

Kaštel je danas djelomice pregrađen u seosko imanje, iako je još uvijek sačuvao osnovni oblik. Zbog neodržavanja, sjeverni se zid urušio kao i veći dio unutrašnjosti zgrade uz jugozapadni dio bedema. Danas je Šumber u privatnom vlasništvu.

Izvor: <https://www.dhk-pula.hr/pristupi-osvrti/detaljnije/izmedu-lava-i-orla-vi>

Istarska županija – Regione Istriana, Srednjovjekovni Kašteli. Osluškujući svjedočke minulih stoljeća: Povjesna putanja srednjovjekovnih kaštelova Istre, voditelj projekta V. Torbica., autor teksta dr. Josip Banić.

TURISTIČKA VALORIZACIJA SREDNJOVJEKOVNIH KAŠTELIMA Labinštine

Kršonski pir, folklorni izričaj narodnog običaja vjenčanja karakterističan za Kršan i okolicu, tijekom devet scena autentično prati udvaranje, zaruke i vjenčanje između mladića Morka i djevojke Tonine, a završava krštenjem njihova djeteta. (Izvor: TZ Kršan)

Advent Merry Chersan (Izvor: TZ Kršan)

Vođena šetnja „Povijesnim tragovima Općine Kršan“ i projekt „Čuvar Istarskog razvoda“. U sklopu projekta planira se osmišljavanje budućeg muzeološko – edukacijskog centra koji će uključivati: Sobe istarskog razvoda, Sobe kanonika Levaca Križanića, autora kršanskog prijepisa Istarskog razvoda, Cartiere tj. prostora za manufakturu papira i školu kurzivne glagoljice, zatim Muzej samoniklog bilja, Kuće krafte, Gastro laboratorija i multimedijalne dvorane. (Izvor: TZ Kršan)

Labinština privlači posjetitelje svojim prirodnim ljepotama i vrhunskom turističkom ponudom te oduševljava svoje posjetitelje bogatstvom kulturno – povijesne baštine. Turizam i kultura su uvelike povezani. Kultura i kulturna baština pridonose atraktivnosti turističke destinacije. Kulturni „proizvod“ nisu samo građevine ili predmeti iz prošlosti već je „proizvod“ način njihove interpretacije. Kulturni resursi moraju biti izvor emocija i pružiti turistima određeni doživljaj. Kulturno – povijesna baština sastoji se od: „opipljive baštine“ koju predstavljaju spomenici i povijesna nalazišta, muzeji, kazališta, galerije i ostali opipljivi objekti te „neopipljiva baština“ kao što je tradicija i običaji. Važan dio kulturno – povijesne baštine Labinštine jesu srednjovjekovni kašteli u Kršanu, Kožljaku i Šumberu.

Kaštel Kršan

U Kršanskom kaštelu tradicionalno se organiziraju sljedeća događanja:

- Kršonski pir
- Advent Merry Chersan
- Romantična večer u starom gradu sa Brunom Krajcarom
- Vođena šetnja „Povijesnom tragovima Općine Kršan“

Romantična večer u starom gradu sa Brunom Krajcarom (Izvor: TZ Kršan)

ŠUMBER CASTLE

The castle is located on a hill above the Raša river valley near Čepićko Polje. The first records of the settlement date back to the 9th century and the castle itself was first mentioned in 1260, when the Patriarch of Aquileia gave the castle to the Austrian noble family Schönberg, after whom Šumber was named. From 1367 it belonged to the county of Pazin and became a border fortress between the Austrian and Venetian parts of Istria. When the Schönberg family died out, Šumber was incorporated into the Kožljak dominion in the late 14th century.

The castle is surrounded by polygonal walls with two semi-circular towers in the south-eastern and south-western parts. The walls enclose an inner courtyard and the main entrance to the fortress is located in the eastern part of the wall. On the inside of the southern wall are the remains of a long and narrow single-storey palace and another smaller building is located in the north-east corner of the castle. Parts of the Renaissance castle were intended for the residence of the nobility.

CASTLE IN KRŠAN

The castle was first mentioned in 1274 as Castrum Carsach in a peace treaty between the Patriarch of Aquileia and the Count of Gorizia. After its destruction by the army of the Count of Gorizia, Henry III of Pazin began to rebuild the castle. At the beginning of the 14th century, Henry of Pazin appears as the lord of half of Kršan. He came from the noble family of the Kerstlein of Pazin, to whom the castle and the town of Kršan owe their name. The arrowhead from Henry's coat of arms can still be seen today as the coat of arms of the municipality of Kršan.

During his reign, the castle acquired the features by which it can still be recognised today. Throughout history, the castle was attacked several times, but the only documented case was against Venice in 1508, after which the fortress was rebuilt. The castle was inhabited until the 20th century and it is believed that the last owners were members of the wealthy noble Tonetti family from Plomin. What remains of the castle today is a square tower built on a living rock, a square frame of a portal from the 15th century and a well head with an inscription from 1666. A copy of Istarski razvod from 1546 was also found in Kršan Castle.

KOŽLJAK CASTLE

Kožljak Castle is located on a steep cliff on the southern slopes of the Učka massif. It was first mentioned in written sources in 1102 among the castles that Count Ulrich II of Weimar-Orlamunde donated to the Patriarchate of Aquileia. At that time, it was known by the Croatian name losilach or Giosilach, the Germanic name Wachsenstein and the Slavic name Kožljak/Kožlak. In Croatian, Wachsenstein means a rock of refuge, a cliff where one seeks shelter, while kožl(j)ak refers to a goat peak and the rocky and inaccessible location of the castle itself. For this reason, the lords of the castle added the title de Cosliaco or de Wachsenstein to their name. The most famous mediaeval owners of Kožljak were the Nikolić and Mojsijević families, while in modern times it belonged to the Barbo and Auersperg families.

The castle itself can be reached via a staircase carved into the living rock. At the top is the walled residential part with two semi-circular towers, while the Romanesque church of St Hadrian stands at the foot of the castle. An interesting fact is that a prison has also been preserved next to the castle. After the Uskok War, it was neglected in the 17th century and eventually abandoned

